

Perspectief nemen en hulp bieden aan daders

De invloed van groepslidmaatschap en
waarheidscontrole

Suzanne Last (s1343475)

1-6-2015

Faculteit Behavioural, Management and Social Sciences

Vakgroep: Psychologie van Conflict, Risico en Veiligheid

Begeleidingscommissie:

eerste begeleider: Dr. Sven Zebel

tweede begeleider: Dr. Ir. Peter W. de Vries

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Abstract	4
Inleiding	5
Perspectief nemen van in- en outgroupdaders in relatie tot goede en slechte daden van onszelf	8
Plannen en daadwerkelijk gedrag	8
Sociaal wenselijk antwoorden	9
Huidig onderzoek	10
Methode	11
Participanten	11
Design	11
Materialen en procedure	12
Onafhankelijke variabelen	12
Afhankelijke variabelen	14
Resultaten	16
Manipulaties	16
Correlatie analyse	17
Perspectief nemen	19
.....	21
Hulp bieden	21
Conclusie en Discussie	24
Literatuurlijst	27
Appendix	31

Samenvatting

In dit onderzoek is gekeken naar de effecten van het groepslidmaatschap van een dader en aangekondigde controle op het spreken van de waarheid van iemand op de mate van het perspectief nemen en hulp bieden aan een dader. Alle participanten werden vragen gesteld aan de hand waarvan eerst over de eigen 'criminele daden' nagedacht werd. Alle deelnemers werden geïnstrueerd om het perspectief te nemen van de dader. De verwachting was dat na deze vragen er een hogere mate van perspectief werd genomen van daders in een outgroup dan van daders in een ingroup en dat hierbij ook meer hulp werd geboden wanneer participanten het perspectief van een dader van de outgroup namen. Ook werd er verwacht dat wanneer deelnemers bewust waren van hun eigen criminele daden het effect van een hogere perspectief name voor daders van de outgroup werd verzwakt wanneer participanten van tevoren de melding kregen dat ze gecontroleerd zouden worden op het invullen naar waarheid van de vragenlijst vergeleken met wanneer ze deze melding van waarheidscontrole niet kregen. Er werd verwacht dat participanten dan minder sociaal wenselijk zouden antwoorden. Deze verwachtingen werden onderzocht in een experimenteel onderzoek waarbij de bewustwording van de eigen criminele daden en de controle op waarheid gemanipuleerd werden. Uiteindelijk hebben 81 participanten aan het onderzoek deelgenomen en de vragenlijst ingevuld. Uit de analyses kwam naar voren dat geen van de verwachte hypothesen werd gesteund. Uit de analyse bleek wel dat wanneer participanten de melding kregen gecontroleerd te worden op het invullen naar waarheid, ze minder angst hadden om het perspectief te nemen van een dader van de outgroup dan van een dader van de ingroup. Dit is tegengesteld aan de verwachting. In de conclusie en discussie worden alternatieve mogelijkheden en punten voor verbetering benoemd voor volgend onderzoek.

Abstract

This study examined if group membership and the anticipated checking of truth-telling has an influence on the degree to which people are willing to take the perspective and help an offender. All participants were manipulated to think about their own 'criminal deeds'. It was expected that when the manipulation had succeeded, participants were more willing to take the perspective of and help an outgroup offender, than an ingroup offender. In addition, this effect should be especially prevalent when participants could answer in a socially desirable fashion, but not when they were given prior notification. But there was also expected to weaken this effect when participants were given prior notification to be validated. It was then expected that participants gave less socially desirable answers. Eventually 81 participants participated in the survey and completed the questionnaire. The analyses showed that none of the expected hypotheses were supported. But the analysis did show that when participants were given the message to be checked for completion in truth, they were less anxious to take the perspective of a perpetrator of the outgroup. This was contrary to the expectation. Alternative possibilities and points of improvement were given in the conclusion and discussion part of this study.

Inleiding

“Na al die jaren van criminaliteit en diverse gevangenisstraffen kreeg ik tijdens mijn laatste detentie heel veel tijd om over mijn leven na te denken. Ik wist: dit is mijn weg niet. Dus wat nu? Ik ging niets meer ‘regelen’ voor ná de detentie, zoals anderen dat deden. Ik besloot: ik doe er niet meer aan mee. Tijdens en na de hulp die ik kreeg van vrijwilligers kreeg mijn leven pas écht zin. Nu mag ik een licht zijn in de duisternis, op plekken waar anderen niet durven te komen.” – *Ricardo, Rotterdam* (Exodus, 2015).

Het verhaal van Ricardo is één van de voorbeelden van het belang van het werk van vrijwilligers voor ex-gedetineerden (Exodus, 2015). Exodus is een organisatie van vrijwilligers en professionals die in Nederland hulp bieden aan ex-gedetineerden en gedetineerden die in hun laatste fase van detentie verblijven. Deze hulp van vrijwilligers kan bestaan uit het doneren van geld tot het vrijwillig werken in een ‘Exodus-huis’ waar ex-gedetineerden verblijven en worden geholpen op het gebied van administratie, sociale contacten werk en op cultureel/sportief gebied. Het werven van vrijwilligers is echter niet zo gemakkelijk en er zijn verschillende factoren die kunnen bepalen of mensen wel of niet deelnemen aan een vrijwillige actie. Eén van die aspecten is wellicht het nemen van het perspectief van daders. Deze bachelororthese is een vervolgstudie op het onderzoek van Zwicker (2014), Brouwer (2014), Drosten (2014) en Ata (2015). In deze voorgaande studies werd de bereidheid tot het nemen van het perspectief van daders getoetst aan de hand van ingroup en outgroup daders. Uit onderzoek van Brink (2012) is gebleken dat wanneer mensen gemanipuleerd werden om eerst bewust te worden van hun eigen criminele daden, ze meer perspectief zullen nemen voor een outgroup dader dan voor een dader van de ingroup. Dit kan verklaard worden doordat men wil laten zien niet bevooroordeeld te zijn tegenover de outgroup. Maar is het rapporteren perspectief te nemen ook een oprechte indicatie van het voelen van empathie voor de dader? Zijn de gegeven antwoorden niet sociaal wenselijk? Dit wordt in deze bachelororthese onderzocht door te kijken of het rapporteren perspectief te nemen ook daadwerkelijk leidt tot echt hulp bieden.

Het perspectief nemen van in- en outgroup ouders

Perspectief nemen

“Perspectief nemen kan men definiëren als de cognitieve capaciteit om de wereld te beschouwen vanuit een ander individu (Galinsky et al., 2008). Het nemen van perspectief wordt al een lange tijd gezien als een belangrijk aspect om goed sociaal te functioneren (Galinsky & Moskowitz, 2000). Het nemen van het perspectief van een ander is gemakkelijker wanneer je hetzelfde hebt meegemaakt. Zo vonden Clore en Jefferey (1972) in hun experiment dat wanneer je mensen in een rolstoel over een campus laat bewegen, hun gevoeligheid wordt verhoogd voor de belemmering waarin mensen met beperkingen verkeren. Wanneer de relatie tussen mensen sterker wordt zal dit ook leiden tot meer empathiegevoelens. Cialdini et al. (1997) stellen dat hierbij ook de bereidheid tot het bieden van hulp wordt verhoogd wanneer de persoon waar het perspectief van wordt genomen in nood verkeert. Deze hulp wordt echter op egoïstische basis geboden, de hulp wordt voornamelijk geboden om het eigen verdriet, dat wordt opgeroepen door het perspectief te nemen van iemand die in nood verkeert, te verminderen, in plaats van het lijden van degene die in nood verkeert te verminderen.

Perspectief nemen en groepslidmaatschap

Een ingroup is een sociale groep waarmee jij je als persoon identificeert als lid. Een outgroup is een sociale groep waarmee jij je niet identificeert als lid. Leden van de ingroup worden doorgaans positiever beoordeeld dan leden van de outgroup. Dit fenomeen kan volgens Hogg (2006) verklaard worden door de ‘sociale identiteit theorie’ van Tajfel en Turner uit 1979. Wanneer een lid van de ingroup een overtreding van de regels begaat, wordt hij mild gestraft. Dit komt doordat de leden van de groep hun positieve sociale identiteit willen handhaven. Hogg (2006) stelt daarbij dat sociale identiteit door Tajfel wordt omschreven als het deel van zelfbeeld van een individu dat voorkomt uit het lidmaatschap van een sociale groep, samen met de waarde en de emotionele betekenis van dat lidmaatschap. Leden van de ingroup worden hierdoor bevooroordeeld tegenover leden van de outgroup.

Wanneer een lid van de ingroup echter de sociale identiteit van de groep schaadt, dit gebeurt bijvoorbeeld wanneer er een strafbaar feit wordt gepleegd, kan hij juist harder worden gestraft door de eigen groepsleden dan wanneer een outgroup lid een zelfde strafbaar feit pleegt. Dit heet ook wel het ‘zwarte schaap effect’ (Marques & Yzerbyt, 1988). Volgens Marques en Yzerbyt (1988) is dit in overeenstemming met de ‘sociale identiteit theorie’ doordat de onderwaardering voor onaangename ingroup leden de algemene positiviteit van de

groep behoudt. In deze studie wordt verwacht dat dit effect zich uit door het minder tonen van perspectief voor een onaangenaam lid van de ingroup, in deze studie een dader van een misdrijf, en hierbij een mindere mate van hulp bieden aan dit lid om de algemene positiviteit van de groep te behouden in tegenstelling tot een onaangenaam lid van een outgroup.

In tegenstelling tot leden van de ingroup, worden leden van de outgroup doorgaans als negatiever beoordeeld (Brewer, 1979). Uit onderzoek van Shih, Wang, Bucher & Stotzer (2009) blijkt dat het nemen van het perspectief van iemand van de outgroup leidt tot meer empathie tegenover de gehele outgroup. Deze empathie generaliseert niet naar alle outgroups, maar wordt alleen verhoogd voor de groep waarvan het perspectief genomen wordt. Ook blijkt uit dit onderzoek dat het nemen van het perspectief van iemand van de outgroup samenhangt met een verhoogde mate van hulpgedrag tegenover deze outgroup. Hierbij werd gevonden dat er geen sociale druk was om ‘aardig’ gedrag te vertonen tegenover de target. De verhoogde mate van hulp bieden kwam enkel voort uit het gevoel van empathie, en had geen samenhang met sociale wenselijkheid.

Volgens Vescio et al (2003) hebben Batson et al., en Pettigrew in 1997 al betoogd dat het nemen van perspectief van een lid van de outgroup leidt tot het tonen van meer empathie voor dit outgrouplid wat indirect leidt tot de verbetering van intergroep relaties. Hierbij wordt gesteld dat uit onderzoek van Pettigrew in 1997 blijkt dat vriendschap met iemand van de outgroup leidt tot een verhoogde mate van perspectief nemen van iemand van de outgroup wat daardoor leidt tot verbeterde relaties tussen de ingroup en outgroup. In een experiment van Batson et al. (1997) kwam als resultaat dat wanneer men een hoge mate van perspectief toont voor een lid van de outgroup, men ook een positievere instelling krijgt wat betreft de target van de outgroup en daarbij een hogere empathie arousal ervoer in tegenstelling tot wanneer iemand een lage mate van perspectief toont voor een lid van de outgroup. Uit dit onderzoek is gebleken dat het nemen van het perspectief van een outgroup het middel is om empathie op te wekken, zelfs voor leden van gestigmatiseerde groepen.

Het is voor dit onderzoek niet noodzakelijk om de mate van positiviteit van de eigen ingroup te onderzoeken voorafgaand het perspectief nemen van de outgroup. Allport (1954) stelt dat er niet altijd een negatieve houding hoeft te zijn tegenover de outgroup. Ook werd er gevonden dat er geen automatische samenhang bestaat tussen variaties in ingroup positiviteit en sociale identificatie binnen de ingroup en negativiteit tegenover outgroupen. Zo hebben Brewer en Campbell (1976) een experiment gedaan binnen dertig verschillende Afrikaanse etnische stammen. Er werden systematische verschillen aangetoond binnen de groepen wat betreft hun positieve houding tegenover de eigen ingroup, zoals vriendelijkheid,

betrouwbaarheid en eerlijkheid. De correlatie tussen de positiviteit binnen de ingroup en de sociale afstand tegenover de outgroup was afwezig. Wat betekent dat er geen relatie is gevonden tussen de mate van positiviteit over de eigen groep en de negativiteit tegenover andere groepen. Sumner (1906) verklaart dit vanuit de evolutie doordat groepen die in gevaar verkeren samen moeten optrekken en elkaar nodig hebben. Dit onderzoek zal hierdoor wel een manipulatie bevatten om de identificatie met de ingroup te versterken, maar dit zal geen betrekking hebben op verhoging van positieve gevoelens naar de ingroup.

Perspectief nemen van in- en outgroupdaders in relatie tot goede en slechte daden van onszelf

Uit nagenoeg alle voorgaande bachelorthesen is gebleken dat wanneer mensen eerst nadenken over hun eigen goede daden, ze meer perspectief nemen van iemand van de ingroup dan van iemand van de outgroup (Zwicker, 2014; Brouwer, 2014; Ata, 2015). Dit kan verklaard worden door het ingroup-leniency effect. Aan leden van de ingroup wordt doorgaans bij negatieve gebeurtenissen de attributiefout ‘externe omgevingsfactoren’ toegekend, en succes wordt toegekend aan ‘eigen karaktereigenschappen’ (Doosje & Branscombe, 2003; Paymans, 2006). Bij leden van de outgroup is dit tegengesteld, succes wordt bij een lid van de outgroup toegekend aan externe omgevingsfactoren, en negatieve gebeurtenissen worden toegekend aan eigen karaktereigenschappen van het outgrouplid. Hierdoor blijft het bestaan van het positieve beeld van de ingroup in stand (Zwicker, 2014; Pettigrew 1979).

Wanneer men echter wordt gewezen op hun eigen criminele daden, wordt er meer perspectief aangenomen van iemand van de outgroup dan aan iemand van de ingroup. Dit om te laten zien dat ze niet bevooroordeeld zijn tegenover de outgroup. Hierdoor wordt er een meer positieve indruk achtergelaten door henzelf (Braun en Gollwitzer, 2012).

Plannen en daadwerkelijk gedrag

Deze studie onderzoekt of het rapporteren van perspectief nemen van een dader ook daadwerkelijk leidt tot hulp bieden aan een dader. In een onderzoek van Falk et al. (2010) is gevonden dat men vooraf gepland gedrag niet altijd daadwerkelijk vertoont. In hun experiment kregen de respondenten tijdens een MRI-scan informatie te zien over

zonnebrandcrème. Deze informatie bevatte de schadelijke aspecten van de zon voor de huid, en hierbij positieve informatie over waarom zonnebrandcrème gebruikt moet worden.

Vervolgens werd aan de participanten gevraagd of ze na deze informatie meer gebruik van zonnebrandcrème zullen maken. Wat de participanten niet wisten was dat ze na een week werden gebeld met de vraag of ze daadwerkelijk meer gebruik zijn gaan maken van zonnebrandcrème. Uit de samenhang tussen het plannen van het gebruik van zonnebrandcrème en het daadwerkelijke gebruik van zonnebrandcrème kwam een lage correlatie van .17. Hieruit kan geconcludeerd worden dat mensen niet het vooraf geplande gedrag vertoonden.

In dit onderzoek werd echter de rol van neurologische processen bekeken in de samenhang tussen zeggen en doen. Dit onderzoek zal zich niet verder verdiepen in de rol van neurologische processen.

Waar in dit onderzoek op getoetst zal worden is of mensen daadwerkelijk overgaan tot het bieden van hulp wanneer ze een hoge mate van perspectief van een dader rapporteren. Volgens Cialdini et al. (1997) leidt een hoge mate van perspectief nemen van een persoon die in nood verkeert tot een hogere mate van bereidheid om hulp te bieden aan deze persoon in nood. Het onderzoek van Falk et al. (2010) stelt echter dat dit geplande gedrag, vaak niet daadwerkelijk tot uiting komt. Dit aspect of perspectief nemen van daders ook daadwerkelijk leidt tot hulp bieden aan daders wordt onderzocht in deze studie.

Sociaal wenselijk antwoorden

Een verklaring voor het rapporteren van een hoge mate van perspectief voor een dader kan sociaal wenselijk antwoorden zijn. Verstraete (2008) omschrijft sociaal wenselijk antwoorden als de neiging van respondenten om antwoorden te geven die naar verwachting ‘goed’ of ‘passend’ zijn. Hiermee wordt de norm van de ingroup gehanteerd en vanuit deze visie kan er dus geantwoord en gehandeld worden. Het geven van sociaal wenselijke antwoorden kent verschillende determinanten.

Het onderwerp dat bevestigd wordt bepaalt de mate van sociaal wenselijk antwoorden. Spreken over gevoelige onderwerpen kunnen als een bedreiging worden gevoeld van de gewenste positieve indruk die je op anderen wilt maken en dit leidt tot meer sociaal wenselijk antwoorden (Verstraete, 2008). De mate van hulp bieden aan een ex-crimineel, of de mate waarin men perspectief zegt te nemen van een onbekende dader, is een gevoelig onderwerp.

Men wil zich wellicht graag beter voordoen dan hij of zij daadwerkelijk is. Dit leidt tot meer sociaal wenselijk antwoorden (Verstraete, 2008). Sociaal wenselijk antwoorden komt voort uit de wens om sociale goedkeuring.

Een ander aspect wat betreft sociaal wenselijk antwoorden is privacy. Wanneer het voor deelnemers aan een onderzoek duidelijk is dat er kan worden nagetrokken of de gegeven antwoorden overeenstemmen met de uiting van gedrag, zal er minder sociaal wenselijk geantwoord worden (Verstraete, 2008).

De mate van perspectief zeggen te nemen kent verschillende determinanten. Sociale wenselijkheid is een aspect wat de resultaten kan beïnvloeden. Men kan aangeven een hoge mate van perspectief te tonen om zichzelf beter voor te doen. Wanneer er gecontroleerd kan worden of de vragenlijst naar waarheid is ingevuld zal er wellicht minder sociaal wenselijk worden geantwoord. Om die reden zal in dit onderzoek de helft van de deelnemers van te voren de melding krijgen dat de vragenlijst de mogelijkheid bevat om te controleren of hij naar waarheid is ingevuld.

Huidig onderzoek

Naar aanleiding van de voorgaande bachelorthesen zal dit onderzoek verder gaan op de aspecten van perspectief nemen van in- en outgroup daders. De resultaten van deze voorgaande studies zullen worden gebruikt om een stap verder te kijken, namelijk of de gegeven antwoorden van respondenten op het perspectief nemen ook daadwerkelijk leiden tot hulpgedrag. Naar aanleiding van de resultaten uit voorgaande bachelorthesen worden de volgende hypothesen gevormd:

‘hypothese 1a: Wanneer participanten worden gewezen op hun eigen ‘criminele daden’ wordt er een hogere mate van perspectief nemen gerapporteerd van een outgroup dader dan van een ingroup dader. (i.e. hoofdeffect van groepslidmaatschap dader op perspectief nemen)’

‘hypothese 1b: Dit leidt vervolgens ook tot meer hulp bieden aan iemand van de outgroup dan aan iemand van de ingroup.

Naar aanleiding van dit nieuwe onderzoek wordt de volgende hypothese gevormd:

‘Hypothese 2: ‘Bovenstaand effect van groepslidmaatschap zal worden verzwakt wanneer deelnemers van te voren weten dat ze gecontroleerd worden op eerlijk antwoorden vergeleken

met als ze dat niet weten (i.e. interactie-effect tussen groepslidmaatschap dader en kennis waarheidscontrole)'.

Methode

Participanten

In totaal hebben 82 participanten deelgenomen aan deze studie. Een inclusie criterium was dat participanten 18 jaar of ouder moeten zijn in verband met de minimale leeftijd van 18 jaar om een donatie te mogen doen. Een ander inclusie criterium was dat participanten de Nederlandse nationaliteit moesten hebben. Allen hebben aangegeven een leeftijd te hebben van 18 jaar of ouder, één participant heeft aangegeven een andere nationaliteit te hebben dan de Nederlandse nationaliteit. Deze deelnemer is weggelaten uit de resultatenanalyse. De deelnemers waren niet gelijk verdeeld over de vier condities, de conditie geen waarheidscontrole-outgroup is twee keer zo groot als de conditie waarheidscontrole-outgroup (tabel 1). Deze ongelijke verdeling kan toegeschreven worden aan het programma waarmee de vragenlijst werd afgenomen.

Tabel 1. Totaal Aantal Deelnemers per Conditie Aangegeven met N en in %.

Conditie	Ingroup	Outgroup
Geen waarheidscontrole	22% N=18	37% N=30
Waarheidscontrole	22% N=18	19% N=15

Design

Het onderzoeksdesign is een 2 (groepslidmaatschap dader: ingroup versus outgroup)x2 (kennis waarheidscontrole vooraf aanwezig versus vooraf afwezig) between subjects design. In alle groepen wordt de participanten gevraagd het perspectief te nemen van de dader. Het onderzoeksdesign is vergelijkbaar met voorgaande bachelorthesen. Dit onderzoek heeft alleen de manipulatie 'bewustzijn slechte daden' en niet het 'bewustzijn goede daden'. Wat echter nieuw is in dit onderzoek, is dat wanneer de vragenlijst over het perspectief nemen van de

dader is ingevuld, er een aanmeldingsformulier aangereikt wordt waarbij de participanten zich kunnen aanmelden voor een vrijwillige actie. Deze vrijwillige actie heeft betrekking op het hulp bieden aan een dader. Ook is de manipulatie ‘waarheidscontrole’ nieuw in dit onderzoek.

Materialen en procedure

De gebruikte vragenlijsten zijn grotendeels identiek aan de vragenlijsten gebruikt door Zwicker (2014), Ata (2015) en Buijnink (2014). Ze zijn naar het Nederlands vertaald en bijna ten einde van deze vragenlijst bevindt zich een inschrijfformulier voor een hulpactie, dat geheel nieuw is en in geen enkele voorgaande bachelorthese is gebruikt.

Onafhankelijke variabelen

Identificatie met de nationaliteit: de participanten werden gevraagd in welke mate zij zich identificeren met de Nederlandse nationaliteit. Deze vraag had als voornaamste doel een nadruk te leggen op de nationaliteit en om hiermee verbondenheid op te wekken. De 13 items van Leach et al. (2008) zijn vertaald naar het Nederlands (vb.: “Ik voel me met Nederlanders verbonden.” “Ik denk vaak aan het feit dat ik een Nederlander ben.”) Deze vragen hebben betrekking op vijf verschillende aspecten van identificatie met Nederlanders (alle α 's tussen .76 en .87). De items werden op een Likert-schaal beantwoord van 0 (helemaal niet) tot 6 (helemaal wel). (Zie Appendix C: vragenlijst identificatie nationaliteit).

Manipulatie bewust worden van de eigen ‘criminele daden’: Er is voor dit onderzoek gekozen om het enkel te richten op de manipulatie van de eigen ‘criminele daden’. Zwicker (2014) heeft zeven vragen ontwikkeld om een beeld te krijgen van de invloed van de bewustwording van de eigen ‘criminele daden’ op de afhankelijke variabelen. Het doel hiervan is om de participanten bewust te maken van eigen strafbare gedragingen en op deze wijze het morele imago te bedreigen. Een voorbeeldvraag is “Heeft u ooit dronken, of onder invloed van andere stoffen zoals drugs of medicijnen, deelgenomen aan het verkeer met de auto, fiets, scooter of zoiets dergelijks?” Deze vragenlijst kan beantwoordt worden met ‘ja’ of ‘nee’ (zie Appendix D: vragenlijst bewust worden eigen criminele daden).

Manipulatiecheck van de eigen ‘criminele daden’: Voor de controle van de manipulatie van de bewustwording van de criminele daden werd de vraag gesteld: “Bent u zich ervan bewust dat u mogelijk strafbare feiten heeft gepleegd?” (zie Appendix D: vragenlijst bewust worden eigen criminele daden). Deze vraag kon met ‘ja’ of ‘nee’ beantwoord worden. Deze vraag is door zeventig participanten beantwoord, hiervan gaven 37 participanten (52.9%) aan zich bewust te zijn, en 33 participanten (47.1%) gaven aan zich niet bewust te zijn mogelijk criminele daden te hebben gepleegd.

Manipulatie groepsleidmaatschap dader: In dit onderzoek werden er uitsluitend Nederlandse participanten verworven. Als ingroup dader werd een Nederlander als voorbeeld gebruikt en als outgroup dader werd een buitenlander als voorbeeld gebruikt. De participanten kregen een mediabericht van een bekende Nederlandse krant te lezen. Dit bericht was voor alle participanten gelijk, echter werd voor de ingroup een Nederlandse dader genoemd (Erik P.) en voor de outgroup een Russische dader (Nebojša P.) (zie Appendix F : fragment). Er is geen check van deze manipulatie maar de manipulatie werd herhaald. In elke vraag die betrekking had op de dader werd uitdrukkelijk de naam van de dader benoemd. Via deze weg werd de participant frequent onderworpen aan het groepsleidmaatschap van de dader. De participant werd hierdoor veelvuldig gemanipuleerd.

Instructie perspectief nemen van dader: De participanten kregen een instructie waarin gevraagd werd het perspectief te nemen van de dader uit het mediabericht. Vervolgens werd na het lezen van het mediabericht gevraagd om twee gedachten of gevoelens op te schrijven met betrekking tot het gelezen bericht. Dit had als doel om de mate van het perspectief nemen te verhogen.

Gegeven dat gecontroleerd wordt op sociaal wenselijk antwoorden: De participanten in de conditie ‘kennis waarheidscontrole vooraf aanwezig’ kregen voorafgaande het invullen van de gehele vragenlijst het volgende bericht te lezen: “De vragenlijsten gebruikt voor dit onderzoek, hebben de mogelijkheid om te controleren op waarheid. Aan het eind van de vragenlijst zal er gecontroleerd worden of u deze vragenlijst naar waarheid heeft ingevuld. U kunt op dat moment de ingevulde antwoorden van de vragenlijst niet meer aanpassen.” De participanten in de conditie ‘kennis waarheidscontrole vooraf afwezig’ krijgen dit bericht niet te zien. Dit om te beoordelen of ‘controle’ invloed heeft op de mate van perspectief nemen van daders en hulp bieden aan daders (Zie Appendix B: voorafgaande kennis waarheidscontrole). Er is niet gecontroleerd of deze waarheidscontrole effectief is. De

manipulatie was mislukt, er is geen significant verband gevonden van waarheidscontrole en groepslidmaatschap dader op sociaal wenselijk antwoorden.

Afhankelijke variabelen

Perspectief nemen: de mate van het nemen van perspectief werd door middel van de vragenlijst van Zwicker (2014) beoordeeld. Deze vragenlijst bevat twaalf items, en beoordeelde of de participant het moeilijk vond om zich in te leven in de dader en de mate waarin de participant zich wil inleven in de dader. De antwoordschaal was een Likertschaal van 0 (helemaal niet) tot 6 (helemaal wel).

Er zijn vier schalen opgesteld (zie Appendix : Vragenlijst Perspectief nemen). Om te meten in welke mate er perspectief was genomen van de dader door de participanten was er gebruik gemaakt van de schaal mate van perspectief nemen (Appendix F; item 25, 26, 28, 29 en 30). Deze schaal bevat vijf items. De betrouwbaarheid van deze schaal was hoog, namelijk cronbach's $\alpha = .87$. Een voorbeeldvraag van deze schaal was: "In hoeverre heeft u geprobeerd het perspectief te nemen van Erik?". Een andere schaal was 'objectief blijven tegenover dader' en meet de mate waarin participanten objectief bleven tegenover de dader (Appendix : item 27). Deze schaal bevat één item: "In welke mate heeft u geprobeerd objectief te blijven en afstand te bewaren tegenover Erik?". De schaal 'weerstand tegen perspectief nemen' (Appendix : item 31, 32 en 33) meet de mate waarin de participanten weerstand voelden om het perspectief nemen van de dader. Deze schaal bevat vier items. Ook deze schaal heeft een hoge betrouwbaarheid (cronbach's $\alpha = .74$). Een voorbeeldvraag van deze schaal was: "Ik vind dat Erik het niet waard is om me in te leven." De laatste schaal bevat items gerelateerd aan de mate waarin participanten geen perspectief wilden nemen voor de angst om sympathie te krijgen voor de dader. Deze schaal bevat drie items (zie Appendix : item 34, 35 en 36). Uit een betrouwbaarheidsanalyse blijkt dat deze schaal ook een hoge betrouwbaarheid heeft (cronbach's $\alpha = .81$). Een voorbeeldvraag was: "Ik wilde me niet in Erik inleven, omdat ik op geen enkel mogelijke manier empathie voor hem zou willen voelen."

Inschatting dader: Er waren tien items van de vragenlijst van Weiner, Graham, Peter en Zmuidinas (1991) gebruikt om een goede inschatting van de dader te meten. (zie Appendix: vragenlijst inschatting dader). De vragen werden beantwoord op een Likertschaal van 0 (helemaal niet) tot 6 (helemaal wel). Deze vragenlijst meet vier schalen. Om de geloofwaardigheid van de uitspraken van de dader volgens de participant te meten bevat het

de schaal geloofwaardigheid (zie Appendix : item 38, 39 en 40). Deze schaal bevat drie items. Een voorbeeldvraag hiervan is: “In hoeverre zou u Nebojša’s uitspraken omschrijven als geloofwaardig?”. Deze schaal heeft een hoge betrouwbaarheid van cronbach’s $\alpha = .90$. De schalen die betrekking hebben op vooraf geplande intentie (zie Appendix : item 41) en of de dader een goed persoon is (Appendix : item 43) bevatten ieder één item. Ook is er gebruik gemaakt van de schaal recidive kans dader om te meten hoe de participanten inschatten of de dader nog eens een misdrijf zou plegen (zie Appendix : item 42, 44, 45, 46 en 47). De schaal bevat vijf items en uit een betrouwbaarheidsanalyse kwam een betrouwbaarheid van cronbach’s $\alpha = .82$. Een voorbeeldvraag hiervan was: “Hoe waarschijnlijk acht u het dat Nebojša zijn gedrag in de toekomst zal veranderen?”.

Beoordeling dader: Om te meten hoe de beoordeling van de dader door de participanten was is er gebruik gemaakt van de schaal ‘mening over dader’ (zie Appendix: beoordeling dader). Deze schaal bevat zes items en kreeg een beoordeling van -2 (koud) tot +2 (warm). Uit een betrouwbaarheidsanalyse bleek dat het een hoge betrouwbaarheid heeft van cronbach’s $\alpha = .82$.

Sociale nabijheid: Om de sociale nabijheid tussen de participant en de fictieve dader te meten is er gebruik gemaakt van de schaal sociale nabijheid uit het onderzoek van Lisa Schrimpf (2012). Deze schaal bevat vier items waarop op een Likertschaal van 0 (helemaal niet) tot 6 (helemaal wel) wordt beantwoord. Wanneer het derde item van deze vragenlijst buiten beschouwing werd gelaten, had deze vragenlijst een betrouwbaarheid van cronbach’s $\alpha = .70$. Een voorbeeldvraag van deze schaal is: “Een dader zoals Nebojša kan een goede vriend van mij worden, op de manier zoals mijn vrienden zonder crimineel verleden zijn.” (zie Appendix : vragenlijst sociale nabijheid).

Sociaal wenselijk antwoorden: de twaalf vragen die betrekking hebben op sociaal wenselijk antwoorden uit de *Eysenck Personality Questionnaire-Revised Lie Scale* zullen voor dit onderzoek gebruikt worden (zie Appendix : sociaal wenselijk antwoorden). Een voorbeeldvraag van deze vragenlijst is: “Als u zegt iets te zullen doen, houdt u zich dan altijd aan uw belofte, ook als het u slecht uitkomt?”. De vragen worden beantwoord met ‘ja’ of ‘nee’. Uit een betrouwbaarheidsanalyse is gebleken dat wanneer item 57, 60 en 67 worden verwijderd, de vragenlijst een acceptabele betrouwbaarheid heeft (cronbach’s $\alpha = .62$). Deze drie items hebben samen een betrouwbaarheid van cronbach’s $\alpha = .50$ en worden buiten beschouwing gelaten in de resultaten analyse.

Controle variabelen: Aan het eind van de vragenlijst is er gevraagd in welke mate de participant de vragenlijst serieus heeft ingevuld. Dit werd beantwoord op een Likertschaal van 0 (helemaal niet) tot 6 (helemaal wel). Ook werd er gevraagd welke nationaliteit de participant heeft. Dit kan beantwoord worden met Nederlands/niet-Nederlands (zie Appendix L: vragen over participanten). Hierna werden participanten geïnformeerd over het fictieve bericht van de dader en het thema van dit onderzoek (zie Appendix : debriefing).

Inschrijfformulier vrijwillige actie: voorafgaand aan de persoonlijke vragen kregen de participanten een aanmeldformulier van Exodus. Dit betrof de keuze of de participanten een vrijwillige actie willen doen die betrekking heeft op hulp bieden aan ex-daders. De keuze die gemaakt kan worden bestaat uit éénmalige donatie, maandelijkse donatie, brochure aanvraag, direct aanmelden als vrijwilliger en geen actie (zie appendix : aanmeldingsformulier vrijwillige actie). Doel van dit aanmeldingsformulier is meten of participanten daadwerkelijk overgaan op hulp bieden wanneer zij zeggen het perspectief te nemen van daders. Ook is dit aanmeldformulier gebruikt om de invloed van vooraf aanwezige kennis waarheidscontrole te bepalen.

Resultaten

Manipulaties

Waarheidscontrole

Er werd verwacht dat wanneer participanten de manipulatie waarheidscontrole kregen, het effect van meer perspectief nemen van een dader van de outgroup en hierbij meer hulp bieden aan een dader van de outgroup zou worden verzwakt. De vragenlijst met betrekking tot sociaal wenselijk antwoorden dient als manipulatiecheck voor de conditie waarheidscontrole. Deze manipulatie is niet gelukt, op basis van een één factor variantie analyse is geen significant verband tussen waarheidscontrole en sociaal wenselijk antwoorden ($F(1,71) = .93$, $p = .34$). Op basis van een twee factor variantieanalyse is ook geen significant verband

gevonden van waarheidscontrole en groepslidmaatschap dader op sociaal wenselijk antwoorden ($F(1.69) = .46, p = .50$).

Bewust worden

In deze bachelorthese hebben alle participanten de manipulatie ‘slechte daden’ gekregen. Als controlevraag werd gesteld: ‘Bent u zich bewust dat u mogelijk strafbare feiten heeft gepleegd?’. Niet alle participanten hebben deze vraag ingevuld, de vraag is door zeventig participanten beantwoord, hiervan gaven 37 participanten (52.9%) aan zich bewust te zijn, en 33 participanten (47.1%) gaven aan zich niet bewust te zijn mogelijk criminele daden te hebben gepleegd. In vergelijking met voorgaande bachelorthesen (Zwicker, 2014; Brouwer, 2014; Ata, 2015) is dit een groot percentage. In voorgaande bachelorthesen lag het percentage mislukte manipulaties op ongeveer 10%. Wanneer er echter wordt gekeken naar de zeven vragen die bewustzijn meten, is er geen enkele participant die nergens aangeeft een slechte daad te hebben gepleegd. Alle participanten hebben geantwoord één of meerdere slechte daden te hebben gepleegd, ondanks dat niet alle participanten aangeven zich hiervan bewust te zijn. Wanneer de 33 participanten die aangeven zich niet bewust te zijn van hun eigen criminele daden, buiten beschouwing worden gelaten, heeft dit geen effect op de resultaten. Dit leidt niet tot significante verbanden.

Correlatie analyse

Noot: *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

	N	M	SD	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.bewustzijn (manipulatiecheck)	70	1.52	0.50	-	-.27*	-.09	-.02	.04	-.17	.03	-.09	-.06	.16
2.identiteit Nederland	75	4.47	0.67		-	.01	-.10	.18	-.04	-.05	.20	.09	-.12
3.sociaal wenselijk antwoorden	73	1.42	0.22			-	-.07	.12	.13	-.07	-.12	.08	-.11
4.mate van perspectief nemen	67	4.40	1.24				-	-.49**	-.37**	.39**	.01	-.00	-.09
5.weerstand tegen perspectief nemen	65	4.04	1.40					-	.57**	-.07	-.19	-.04	-.14
6.angst voor perspectief nemen	67	3.04	1.52						-	-.12	.04	.01	-.23
7.objectief blijven tegenover perspectief nemen	70	4.13	1.62							-	-.13	-.01	.15
8.hulp bieden	68	1.75	0.44								-	-.05	.09
9.groepsledenmaat-schap dader	81	1.56	0.50									-	-.17
10.waarheidscontrole	81	1.41	0.49										-

Uit een correlatie analyse is gebleken dat er een significante positieve correlatie is tussen het bewust worden van de eigen criminele daden en de mate van verbondenheid met de Nederlandse nationaliteit. Wanneer de mate van bewustwording van de eigen criminele daden wordt verhoogd, wordt de mate van verbondenheid met de Nederlandse nationaliteit ook verhoogd.

Andere correlaties die gevonden zijn, zijn op de verschillende schalen binnen de vragenlijst 'mate van perspectief nemen'.

Perspectief nemen

De analyses zijn op basis van een tweefactor variantie-analyse, met de onafhankelijke variabelen waarheidscontrole en groepslidmaatschap, en variabelen betrekking hebbend op het perspectief nemen als afhankelijke variabelen.

Mate van perspectief nemen

Op basis hiervan is zijn er geen significantie hoofdeffecten en/of interactie effect gevonden, $F_s < 1$, $p_s > .45$.

Objectief blijven tegenover dader

Er is geen significant hoofdeffect gevonden van het groepslidmaatschap van de dader op het objectief blijven tegenover de dader ($F(1.66) = .03$, $p = .86$). Ook is er geen significant hoofdeffect gevonden van de waarheidscontrole op het objectief blijven tegenover de dader ($F(1.66) = 1.51$, $p = .22$). Hierbij is er ook geen significant interactie effect gevonden ($F(1.66) = 0.60$, $p = .44$).

Weerstand tegen perspectief nemen

Er is geen significant hoofdeffect gevonden van het groepslidmaatschap van de dader op het weerstand bieden tegenover het perspectief nemen van de dader ($F(1.61) = 0.19$, $p = .67$). Ook is er geen significant hoofdeffect gevonden van de manipulatie waarheidscontrole op het weerstand bieden tegenover het perspectief van de dader nemen ($F(1.61) = 1.38$, $p = .22$). Daarbij is er geen significant interactie effect tussen het groepslidmaatschap van de dader en de manipulatie waarheidscontrole op het weerstand bieden tegenover het perspectief nemen van de dader ($F(1.61) = 0.08$, $p = .78$).

Geen perspectief nemen door angst voor sympathie

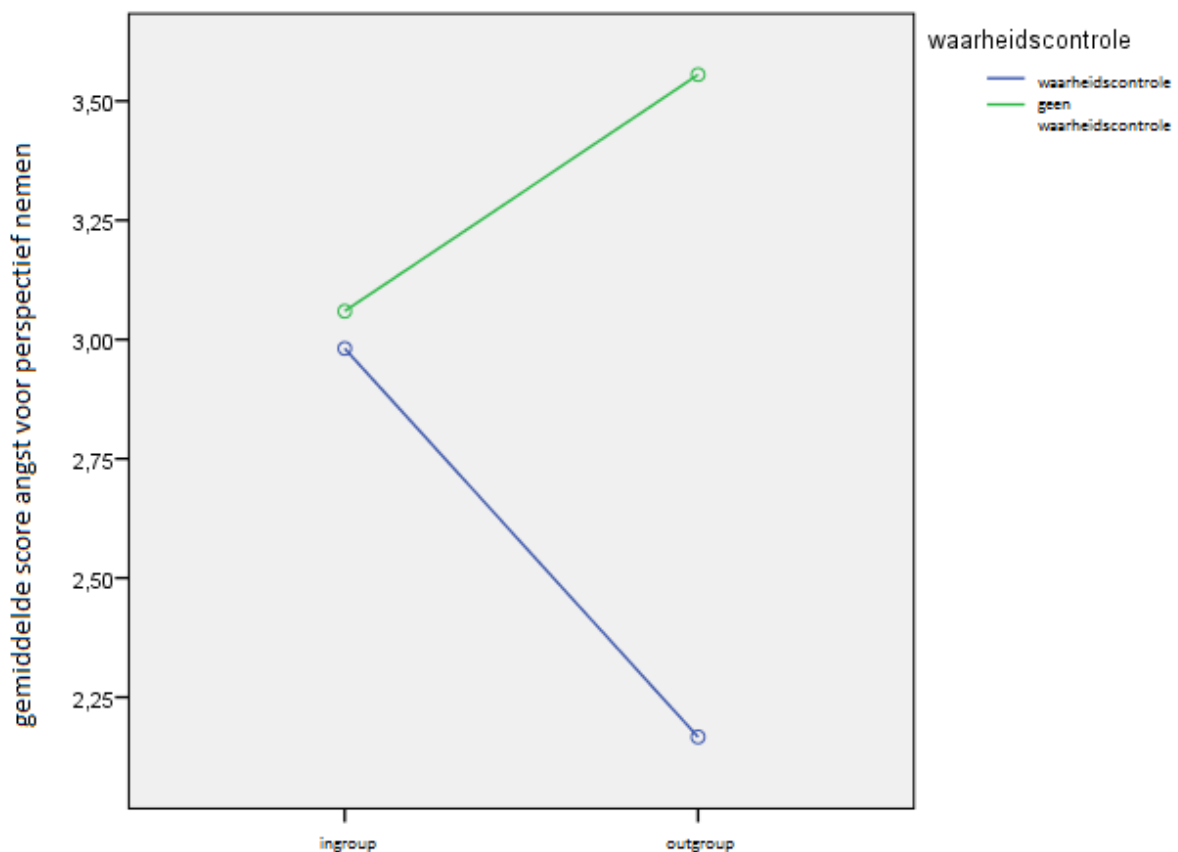
Er is geen hoofdeffect gevonden van het groepslidmaatschap van de dader angst voor sympathie ($F(1.63) = 0.19$, $p = .67$). Wel is er een significant hoofdeffect gevonden van de manipulatie waarheidscontrole op het geen perspectief nemen door angst voor sympathie voor de dader ($F(1.63) = 3.97$, $p = .05$). Wanneer participanten geen waarheidscontrole krijgen is er een gemiddelde score van 3.33 op de mate van angst voor perspectief. Wanneer participanten wel een waarheidscontrole krijgen is dit gemiddelde 2.64 (tabel 2). Wanneer participanten wel de waarheidscontrole krijgen, gaat dit samen met een verminderde rapportage van angst om

het perspectief te nemen voor een dader van de outgroup. Op basis van de hypothese werd verwacht dat wanneer participanten worden gewezen op hun eigen criminele daden, er een hogere mate van perspectief nemen wordt gerapporteerd van een outgroup dader dan van een ingroup dader, en dat dit effect zal worden verzwakt wanneer deelnemers van te voren weten dat ze gecontroleerd worden op eerlijk antwoorden vergeleken met als ze dat niet weten. Het gevonden effect strookt niet met deze hypothese, maar bewijst het tegenovergestelde.

Wanneer participanten wel de waarheidscontrole krijgen, ervaren ze juist minder angst om het perspectief nemen. Het interactie effect van het groepslidmaatschap van de dader en de manipulatie waarheidscontrole op het geen perspectief nemen door angst voor sympathie voor de dader is marginaal significant ($F(1.63)=3.17, p=.08$). De respondenten waarbij het groepslidmaatschap van de dader van de outgroup is, scoren significant lager op de mate voor angst van perspectief nemen wanneer ze de waarheidscontrole kregen (gemiddeld 2.17), dan wanneer ze de waarheidscontrole niet kregen (gemiddeld 3.55). Zie tabel 2 en figuur 1.

Tabel 2. *Gemiddelde Score per Conditie Waarheidscontrole en Groepslidmaatschap dader op Mate Angst voor Perspectief Dader.*

	waarheidscontrole	Geen waarheidscontrole
Ingroup	2.98	3.06
Outgroup	2.17	3.55
Totaal	2.64	3.33

Figuur 1. Effect groepslidmaatschap dader en waarheidscontrole op angst voor perspectief nemen

Hulp bieden

Van de 81 participanten hebben 68 participanten deze vraag ingevuld. De participanten hadden vijf keuzemogelijkheden, maar deze zijn voor de analyses gereduceerd tot twee mogelijkheden, namelijk ‘hulp bieden’ of ‘geen hulp bieden’. De keuzemogelijkheden éénmalige donatie, maandelijkse donatie, direct opgeven als vrijwilliger en een brochure ontvangen vallen onder ‘hulp bieden’. Er waren 17 participanten die aangaven hulp te willen bieden, en 51 participanten gaven aan geen hulp te willen bieden. Relatief is er een groter deel van de ingroup- dan van de outgroup-conditie dat hulp wil bieden aan een dader. In de conditie geen waarheidscontrole is er een verschil van 5 procent te vinden tussen de condities in- en outgroup en hulp bieden. In de conditie waarheidscontrole is er een verschil van 2.2% te vinden tussen de condities in- en outgroup en hulp bieden (tabel 3). Deze verschillen zijn niet significant.

De analyses met betrekking tot hulp bieden zijn gedaan op basis van een logistische regressie analyse met hulp bieden als afhankelijke variabele. Er is geen significant hoofdeffect gevonden van de manipulatie waarheidscontrole op hulp bieden ($B=0.11$, $p=0,95$). Ook is er geen significant hoofdeffect gevonden van het groepslidmaatschap van de dader op hulp bieden ($B= -4.75$, $p= .79$). Daarbij is er ook geen significant interactie effect gevonden van waarheidscontrole en groepslidmaatschap dader op hulp bieden ($B=0.19$, $p= .44$).

Tabel 3. Aantal Deelnemers per Conditie Gegeven in N en Percentage van Totale Conditie in %.

	Geen waarheidscontrole- ingroup	Geen waarheidscontrole- outgroup	Waarheidscontrole- ingroup	Waarheidscontrole- outgroup
Éénmalige donatie	12,5% N=2	4% N=1	15,4% N=2	7,1% N=1
Maandelijkse donatie	0% N=0	4% N=1	0% N=0	0% N=0
Brochure ontvangen	6,3% N=1	12% N=3	15,4% N=2	21,4% N=3
Direct opgeven als vrijwilliger	6,3% N=1	0% N=0	0% N=0	0% N=0
Geen hulp bieden	75% N=12	80% N=20	69,2% N=9	71,4% N=10

Hulp bieden en sociaal wenselijk antwoorden

Er is geen significant hoofdeffect gevonden van sociaal wenselijk antwoorden op hulp bieden ($B=1.48$, $p= .43$). De vragenlijst met betrekking tot sociaal wenselijk antwoorden dient als manipulatiecheck voor de conditie waarheidscontrole. Er is geen significant hoofdeffect gevonden van sociaal wenselijk antwoorden ($B=3.56$, $p= .41$) en ook geen significant hoofdeffect van waarheidscontrole ($B=4.91$, $p=0,21$). Hierbij is er ook geen significant interactie effect gevonden van sociaal wenselijk antwoorden en waarheidscontrole op hulp bieden ($B= -3.27$, $p= .25$).

Hulp bieden en mate perspectief nemen

De mate van perspectief nemen heeft geen significant hoofdeffect op hulp bieden ($B=-0.01$,

$p = .96$). Ook zijn er geen significante hoofdeffecten gevonden van het objectief blijven tegenover de dader op hulp bieden ($B = .178, p = .323$), geen perspectief nemen van de dader voor angst voor sympathie op hulp bieden ($B = -.06, p = .747$) en het weerstand tegen het perspectief nemen van de dader op hulp bieden ($B = .316, p = .171$). Het groepslidmaatschap van de dader en het weerstand ter aanleiding van het perspectief nemen van de dader hebben samen geen significant interactie effect op hulp bieden ($p = 0,11$). Wanneer er enkel een logistische regressie wordt uitgevoerd met het weerstand tegenover het perspectief nemen op hulp bieden in de outgroup conditie, dan wordt een significant hoofdeffect gevonden ($B = .75, p = .05$).

Hulp bieden en waarheidscontrole en groepslidmaatschap dader

Op basis van een logistische regressieanalyse is er geen significant hoofdeffect gevonden van de manipulatie waarheidscontrole op hulp bieden ($B = .40, p = .48$). Ook is er geen significant hoofdeffect gevonden van het groepslidmaatschap van de dader op hulp bieden ($B = .205, p = .717$). Daarbij is er ook geen significant interactie effect gevonden van waarheidscontrole en groepslidmaatschap dader op hulp bieden ($B = .19, p = .44$).

Conclusie en Discussie

Dit onderzoek is gedaan om inzichten te krijgen over de invloed van het groepslidmaatschap van een dader en de controle op waarheid op de mate van perspectief nemen en de mate van hulp bieden. Zoals wel in voorgaande bachelorthesen is gevonden van Zwicker (2014) en Ata (2015) kan in dit onderzoek niet worden gerepliceerd dat wanneer iemand eerst nadenkt over zijn eigen criminele daden, dit leidt tot een hogere mate van perspectiefname van een dader van de outgroup in verhouding tot een dader van de ingroup, en hierdoor kan hypothese 1a niet worden bevestigd in dit onderzoek. Dit effect is ook niet gevonden in de bachelorthese van Buijnink (2014).

Wel is er gevonden dat wanneer participanten voorafgaand een melding kregen gecontroleerd te worden op waarheid, dit leidt tot een verminderde mate van angst om het perspectief te nemen van een dader van de outgroup in verhouding tot een participant die deze melding van waarheidscontrole niet kreeg. Deze verminderde mate van angst leidt echter niet tot een hogere mate van perspectiefname.

Ook zijn er geen significante effecten gevonden met betrekking op hulp bieden. Hypothese 1b wordt hiermee niet gesteund in dit onderzoek. Wel is er in dit onderzoek gevonden dat wanneer participanten meer weerstand ervaren om het perspectief te nemen van een dader van de outgroup, dit leidt tot minder hulp bieden aan een dader.

Wanneer men gecontroleerd kan worden op het invullen van de vragenlijst naar waarheid, zal dit leiden tot minder sociaal wenselijk antwoorden (Verstraete, 2008). Men antwoordt sociaal wenselijk om zich beter voor te doen dan hij daadwerkelijk is. Er werd verwacht dat wanneer iemand voorafgaande kennis kreeg gecontroleerd te worden op het invullen naar waarheid, het effect van meer perspectief nemen voor een dader van de outgroup en hierbij hulp bieden aan een dader wanneer men bewust is gemaakt van de eigen criminele daden verminderd wordt, doordat men dan minder sociaal wenselijk zal antwoorden en in plaats daarvan 'eerlijkere' antwoorden zal geven. Er zal dan geen of, een in mindere mate, verschil zijn in hulp bieden tussen participanten in de in- en outgroup condities. In dit onderzoek werd gecontroleerd op het vertellen naar eerlijkheid door middel van het aanmeldformulier van Exodus. Ook dit effect is niet gevonden in dit onderzoek en hierdoor kan hypothese 2 niet bevestigd worden.

Limitaties

De verwachte effecten zijn niet gevonden, een reden hiervoor kan zijn dat voor de manipulatie bewustzijn een groot deel van de participanten (47,1%) aangeeft zich niet bewust te zijn van zijn eigen criminele daden. In voorgaande bachelorthesen van Zwicker (2014) en Ata (2014) is gebleken dat wanneer deze participanten worden weggelaten uit de resultatenanalyse, dit een grote invloed heeft en tot significante resultaten leidt. Wanneer in dit onderzoek het deel van de participanten wordt weggelaten voor analyse waarbij de manipulatie bewustzijn niet gelukt is, dan blijft er een te kleine steekproef van 37 participanten over om significante resultaten te verkrijgen. De manipulatie bewustzijn is echter wel een belangrijk onderdeel voor verdere analyse in dit onderzoek omdat elke hypothese die gesteld is, op basis is van participanten die zich bewust zijn van hun eigen criminele daden. In vervolgonderzoek kan de manipulatie van bewustzijn anders worden uitgevoerd. In dit onderzoek werd de manipulatiecheck gevraagd als: 'Bent u zich ervan bewust dat u mogelijk strafbare feiten heeft gepleegd?' in het onderzoek van Buijnink (2014) werd dit op de exact zelfde manier gevraagd en ook hier is de manipulatiecheck bij om en nabij 45% van de participanten mislukt. Voor vervolgonderzoek zal deze manipulatiecheck veranderd kunnen worden. Alle participanten gaven wel aan één of meerdere criminele daden te hebben gepleegd, ze zijn zich er echter niet bewust van geworden dat het om strafbare feiten gaat.

Ook heeft de manipulatie waarheidscontrole geen effect gehad op de resultaten in dit onderzoek. De manipulatie waarheidscontrole is zelf bedacht en wellicht heeft deze niet genoeg indruk en effect gehad op participanten om daadwerkelijk invloed te hebben op de beantwoording van de vragenlijst. In vervolgonderzoek kan er aandacht besteed worden om deze manipulatie te verbeteren. Er kan bijvoorbeeld vaker worden aangegeven dat participanten gecontroleerd worden op waarheid, bijvoorbeeld in de inleiding en uitleg van elke vraag, in plaats van één keer voorafgaand aan de vragenlijst. Ook kan er een manipulatiecheck gedaan worden door na afloop van de vragenlijst, participanten de mate van geloofwaardigheid van de manipulatie waarheidscontrole aan te laten geven.

Clore en Jefferey (1972) en Cialdini et al. (1997) stelden dat wanneer empathiegevoelens worden verhoogd, hierbij ook de bereidheid tot het bieden van hulp wordt verhoogd. Dit effect is bij participanten met een dader uit de ingroup als participanten met een dader uit de outgroup niet gevonden. Een verklaring dat dit effect bij participanten met een dader uit de outgroup niet is gevonden kan zijn dat de vraag over het hulp bieden aan daders via Exodus, ging het over hulp bieden aan daders in Nederland. Hier vallen ook daders onder met een buitenlandse nationaliteit, maar die wel gevestigd zijn in Nederland. Het kan zijn dat participanten hier (onbewust) geen rekening mee houden, en denken dat het hulp bieden enkel

betrekking had op daders met een Nederlandse nationaliteit (ingroup). Hiermee is niet onderzocht of participanten in de outgroup-conditie ook daadwerkelijk meer hulp willen bieden aan dader van de outgroup. In een vervolgstudie kan er verschil worden gemaakt in hulp bieden. Zo kan er aan participanten met een outgroup dader een hulpactie aan outgroup daders aangeboden worden en aan participanten met een ingroup dader een hulpactie aan een ingroup dader.

Een andere verklaring voor het niet gevonden effect van hulp bieden aan daders is dat participanten zich kunnen afvragen of (ex-)daders wel hulp willen ontvangen. In dit onderzoek is nergens aangegeven dat de daders behoefte hebben aan hulp. Voor een vervolgstudie zal kunnen worden aangegeven dat de daders ook daadwerkelijk een behoefte hebben aan hulp.

De krantennaam die is vermeld in nieuwsbericht dat participanten kregen te lezen is van de Telegraaf. De Telegraaf heeft de status van een sensatiekrant (Kester, 2011). Hierdoor kan het de geloofwaardigheid van het nieuwsbericht aantasten. Een alternatieve kranten-naam kan in een vervolgstudie vermeld worden om te analyseren of dit invloed heeft gehad op de resultaten.

Een gevonden effect is het hoofdeffect van de manipulatie waarheidscontrole op mate van angst voor perspectief nemen. Dit effect was tegengesteld aan de verwachting. Een verklaring hiervoor kan zijn dat de melding gecontroleerd te worden op waarheid juist aanzet tot sociaal wenselijk antwoorden. Dit effect is erg interessant om nader te onderzoeken.

Braun en Gollwitzer (2012) stellen dat wanneer participanten zich bewust worden van hun eigen criminele daden, dit leidt dat een hogere mate van perspectief nemen van daders van de outgroup. Dit effect is in deze studie niet gevonden en het is ook niet gevonden in het bachelorthese onderzoek van Buijnink (2014). Dit onderzoek en het onderzoek van Buijnink (2014) waarin het effect niet werd gevonden, werd beiden onder Nederlanders afgenomen. De onderzoeken waarin het effect wel gevonden werd is op basis van Amerikaanse of Duitse participanten. De nationaliteit van de participanten kan wellicht invloed hebben op de mate van perspectief nemen. Ook zou het invloed kunnen hebben op de mate om niet bevooroordeeld over te willen komen zoals Braun en Gollwitzer (2012) stellen dat dit een verklaring is voor een hogere mate van perspectief rapporteren aan outgroup daders wanneer bewustwording van criminele daden is gemanipuleerd. Op basis van twee afwijkende studies zal de theorie van het effect van de bewustwording van eigen criminele daden en groeps lidmaatschap dader op de mate van perspectief nemen niet moeten worden verworpen, maar het geeft zeker aanleiding tot nader onderzoek.

Literatuurlijst

Agentschap NL Energie en Klimaat Energiebesparing door gedragsverandering – december 2010

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational behavior and human decision processes*, 50(2), 179-211.

Ata, Y. (2013). Perspective taking in a criminal context: the effect of self-reflection & group membership of the offender on perspective taking. Bachelorthese Psychologie, Universiteit Twente. [<http://essay.utwente.nl/66834/>]

Batson, C. D., Polycarpou, M. P., Harmon-Jones, E., Imhoff, H. J., Mitchener, E. C., Bednar, L. L., ... & Highberger, L. (1997). Empathy and attitudes: Can feeling for a member of a stigmatized group improve feelings toward the group?. *Journal of personality and social psychology*, 72(1), 105.

Berthold, A., Leicht, C., Methner, N., & Gaum, P. (2013). Seeing the world with the eyes of the outgroup—The impact of perspective taking on the prototypicality of the ingroup relative to the outgroup. *Journal of Experimental Social Psychology*, 49(6), 1034-1041.

Boland Jr, R. J., & Tenkasi, R. V. (1995). Perspective making and perspective taking in communities of knowing. *Organization science*, 6(4), 350-372.

Braun, J., & Gollwitzer, M. (2012). Leniency for out-group offenders. *European Journal Of Social Psychology*, 2012, 42 (7), 883-892.

Brewer, M. B., & Campbell, D. T. (1976). Ethnocentrism and intergroup attitudes: East African evidence. Beverly Hills, CA: Sage.

Brinkman, J. (1988). Voor de verandering. *Een praktische inleiding in de agogische theorie. Groningen.*

Buijnink, L. (2014). In de schoenen van de dader, een stap te ver?: de invloed van bewust worden van eigen daden op de mate van perspectiefname van een dader. Bachelorthese Psychologie, Universiteit Twente. [<http://essay.utwente.nl/62329/>]

Casteleijn, C. (2011). Een onderzoek gericht op het werven en behouden van vrijwilligers voor de stichting Vastenactie

Cialdini, R. B., Schaller, M, Houlihan, D., Arps, K., Fultz, J., & Beaman, A. L. (1987). Empathy-based helping: Is it selflessly or selfishly motivated? *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 749-758.

Clore, G. L., & Jeffery, K. M. (1972). Emotional role playing, attitude change, and attraction toward a disabled person. *Journal of Personality and Social Psychology*, 23, 105-111.

Doosje, B., & Branscombe, N. R. (2003). Attributions for the negative historical actions of a group. *European Journal of Social Psychology*, 33, 235-248.

Drosten, M. (2014). In de schoenen van daders: de invloed van de sterkte van identificatie met groepen op het perspectief nemen van veroordeelde in-en outgroup daders. Bachelorthese Psychologie, Universiteit Twente. [<http://essay.utwente.nl/64779/>]

Eysenck, H.J., & Eysenck, S.B.G. (1991). Manual of the Eysenck Personality Scales (EPS Adult). London: Hodder & Stoughton.

Falk, E. B., Berkman, E. T., Mann, T., Harrison, B., & Lieberman, M. D. (2010). Predicting persuasion-induced behavior change from the brain. *The Journal of Neuroscience*, 30(25), 8421-8424.

Galinsky, A. D., Maddux, W. W., Gilin, D., & White, J. B. (2008). Why it pays to get inside the head of your opponent the differential effects of perspective taking and empathy in negotiations. *Psychological Science*, 19(4), 378-384.

Galinsky, A. D., & Moskowitz, G. B. (2000). Perspective-taking: decreasing stereotype expression, stereotype accessibility, and in-group favoritism. *Journal of personality and social psychology*, 78(4), 708.

Hogg, M. A. (2006). Social identity theory. *Contemporary social psychological theories*, 13, 111-1369.

Kester, B. (2011). Persgeschiedenis in het hol van de leeuw-Mariëtte Wolf, Het Geheim van De Telegraaf. Geschiedenis van een krant (Boom; Amsterdam 2009) 505 p., ill., € 39, 90 ISBN 9789085067658. *Tijdschrift voor Geschiedenis*, 124(4), 586-587.

Laevers, F (2012). Over het werk van Ferre Laevers: ‘perspectief van de ander innemen’. Verkregen op 30 maart, 2015, via <http://hetkind.org/2012/09/25/over-de-kern-van-zijn-werk-ferre-laevers/>

Lensvelt-Mulders G. The randomized response technique and sensitive questions. Universiteit Utrecht sociale wetenschappen [online Dec 2007]. [4 screens]. Verkregen van :<http://www.uu.nl/uupublish/onderzoek/onderzoekcentra/iops/research/meth/29726main.html>

Madden, T. J., Ellen, P. S., & Ajzen, I. (1992). A comparison of the theory of planned behavior and the theory of reasoned action. *Personality and social psychology Bulletin*, 18(1), 3-9.

Marlowe, D., & Crowne, D. (1964). Social desirability and response to perceived situational demand. *Journal of Consulting Psychology*, Vol. 25, 109-115

Marques, J. M., & Yzerbyt, V. Y. (1988). The black sheep effect: Judgmental extremity towards ingroup members in inter? and intra? group situations. *European Journal of Social Psychology*, 18(3), 287-292.

Paulhus, D.L., (1984), “Two-component models of socially desirable responding,” *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 46, 598-609

Paymans, A. L., & Communicatiewetenschap, A. (2006). Invloed van self-affirmation op het persoonlijk risico-oordeel gemeten aan de hand van de veiligheidshelm in de paardensport.

Reiman, A. J. (1999). The evolution of the social roletaking and guided reflection framework in teacher education: Recent theory and quantitative synthesis of research. *Teaching and teacher education*, 15(6), 597-612.

Rothbart, M., & John, O. P. (1985). Social categorization and behavioral episodes: A cognitive analysis of the effects of intergroup contact. *Journal of Social Issues*, 41(3), 81-104.

Sanderma R, Arrindell WA, Ranchor AV, Eysenck HJ, Eysenck SBG. Het meten van persoonlijkheidskenmerken met de Eysenck personality questionnaire (EPQ): een handleiding. Noordelijk Centrum voor Gezondheidsvraagstukken, Rijksuniversiteit Groningen;2007:1-35.

Shih, M., Wang, E., Bucher, A. T., & Stotzer, R. (2009). Perspective taking: Reducing prejudice towards general outgroups and specific individuals. *Group Processes & Intergroup Relations*, 12(5), 565-577.

Sumner, W. G. (1906). *Folkways*. New York: Ginn.

Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. *The social psychology of intergroup relations*, 33(47), 74.

Verstraete, B. (2008). Het sociaal wenselijk antwoorden bij adolescentenenquêtes. *Inter-universitaire scriptie, Leuven, Jeugdgezondheidszorg, Katholieke Universiteit Leuven*.

Vescio, T. K., Sechrist, G. B., & Paolucci, M. P. (2003). Perspective taking and prejudice reduction: The mediational role of empathy arousal and situational attributions. *European Journal of Social Psychology*, 33(4), 455-472.

Zwicker, K. (2014). Zelfreflectie beïnvloedt perspectief nemen van outgroup ouders. Bachelorthese Psychologie, Universiteit Twente. [<http://essay.utwente.nl/64803/>]

Appendix

- Appendix A: instructie participanten
- Appendix B: voorafgaande kennis waarheidscontrole
- Appendix C: vragenlijst identificatie nationaliteit
- Appendix D: vragenlijst zelfreflectie criminele daden
- Appendix E: instructieformulier ingroup/outgroup
- Appendix F: Fragment
- Appendix G: Vragenlijst perspectief nemen
- Appendix H: Vragenlijst inschatting dader
- Appendix I: Vragenlijst beoordeling dader
- Appendix J: Vragenlijst sociale nabijheid
- Appendix K: Aanmeldformulier Exodus
- Appendix L: Vragenlijst sociale wenselijk antwoorden
- Appendix M: Vragen over de participant
- Appendix N: Debriefing
- Appendix O: Correlatie analyses

Appendix A: instructie participanten

Geachte deelnemer,

op deze manier wil ik u graag informeren over de vragenlijst die na deze introductie volgt.

Deze vragenlijst meet de mate waarop u het perspectief van een dader kan nemen en de mate waarin u zich in deze dader kan inleven. Het is van belang dat u de vragenlijst is alle rust en ongestoord beantwoordt. Ook zal de vragenlijst nuchter moeten worden ingevuld: niet onder invloed van alcohol of drugs. Uw deelname aan dit onderzoek is geheel anoniem. Het is voor de onderzoekers niet mogelijk om na te gaan welke antwoorden door welke deelnemer gegeven zijn, en de ingevulde vragenlijst zal niet aan derden gegeven worden. U kunt op elk mogelijk moment stoppen met het invullen van de vragenlijst, u hoeft hiervoor geen reden op te geven. De vragenlijst zal ongeveer dertig minuten duren. De vragen dienen direct beantwoord te worden, u kunt geen vraag overslaan om later te beantwoorden, er is namelijk geen mogelijkheid om terug te bladeren door de vragenlijst. Wanneer u wenst om informatie te ontvangen over de resultaten van dit onderzoek, kunt u een email sturen naar s.e.last@student.utwente.nl. Wanneer u op 'verder' klikt, verklaart u de bovenstaande informatie gelezen te hebben en hiermee akkoord te gaan. Ik wil u alvast bedanken voor uw deelname.

Appendix B: voorafgaande kennis waarheidscontrole

Aan het eind van deze vragenlijst wordt er gecontroleerd of u deze vragenlijst naar waarheid heeft ingevuld, u kunt de vragenlijst dan ook niet meer aanpassen.

Appendix C: vragenlijst identificatie nationaliteit

Eerst worden er enkele vragen gesteld hoe u tegenover de Nederlandse nationaliteit staat. Lees de vragen aandachtig door en klik aan waar u zich het meest mee verbonden voelt. Er zijn geen goede of foute antwoorden, het gaat over uw persoonlijke mening.
In welke mate bent u het eens met:

2.1 Ik ben gelukkig om een Nederlander te zijn:

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal wel

2.2 Ik voel solidariteit tegenover de Nederlanders:

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal wel

2.3 Dat ik Nederlander ben, maakt een groot deel uit voor hoe ik mijzelf zie:

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal wel

2.4 Ik denk vaak aan het feit dat ik een Nederlander ben:

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal wel

2.5 Het geeft me een goed gevoel Nederlands te zijn:

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal wel

2.6 Ik voel me met Nederlanders verbonden:

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal wel

2.7 Een belangrijk deel van mijn identiteit is het feit dat ik een Nederlander ben:

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal wel

2.8 Ik denk dat de Nederlanders veel hebben waar ze trots op kunnen zijn:

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal wel

2.9 Ik vind het aangenaam om een Nederlander te zijn:

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal wel

2.10 Ik voel me verbonden met/ getroffen met Nederlanders:

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal wel

2.11 Ik heb veel gemeen met de gemiddelde Nederlander:

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal wel

2.12 Nederlanders zijn zeer (ähnlich?) verwant?

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal wel

2.13 Nederlanders hebben veel overeenkomsten:

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helemaal wel

2.14 Ik lijk erg op de gemiddelde Nederlander:

Helemaal niet ○ ○ ○ ○ ○ ○ Helemaal wel

Appendix D: vragenlijst zelfreflectie criminele daden

Bij de volgende vragen gaat het erom of u wel eens verkeerd of immoreel gehandeld heeft. Ook wanneer u daarvoor niet veroordeeld of gestraft werd. Denk eraan dat deze vragenlijst anoniem blijft. Er zijn geen goede of foute antwoorden, het gaat om uw persoonlijke ervaringen.

15. Heeft u ooit iets bewust beschadigd of kapot gemaakt wat niet van uzelf was? (bijvoorbeeld een straatlantaarn, een publieke prullenbak, verkeersbord). Of heeft u ooit iets van een ander beschadigd, kapot gemaakt of zoiets vergelijkbaars?

- ☐ Ja ☐ Nee

16. Heeft u ooit iets gestolen? Bijvoorbeeld winkeldiefstal of iets van iemand anders zoals kleding, geld, een tas, een telefoon, levensmiddelen, eten of zoiets vergelijkbaars.

- ☐ Ja ☐ Nee

17. Heeft u ooit de regel overtreden om ergens niet te betalen? Bijvoorbeeld zwart rijden in het openbaar vervoer, niet betalen voor een bioscoopkaartje of discotheek of zoiets dergelijks?

- ☐ Ja ☐ Nee

18. Heeft u ooit auteursrechtelijk beschermd materiaal (illegaal) gedownload zoals films, muziek, boeken, computerprogramma's of zoiets dergelijks?

- ☐ Ja ☐ Nee

19. Heeft u ooit dronken, of onder invloed van andere stoffen zoals drugs of medicijnen, deelgenomen aan het verkeer met de auto, fiets, scooter of zoiets dergelijks?

- ☐ Ja ☐ Nee

20. Heeft u wel eens iemand met geweld bedreigd, of heeft u wel eens geweld gebruikt tegenover een ander?

- ☐ Ja ☐ Nee

21. Heeft u wel eens een ander delict gepleegd wat bovenstaand niet is genoemd? Ook wanneer u hier niet voor veroordeeld of gestraft bent.

- ☐ Ja ☐ Nee

Zo ja, kunt u een korte beschrijving van dit delict geven?:

.....

22. Bent u zich ervan bewust dat u mogelijk strafbare feiten heeft gepleegd?

- ☐ Ja ☐ Nee

Appendix E: instructieformulier ingroup/outgroup

Voor de ingroup wordt de Nederlandse naam Erik, P. gebruikt. Voor de outgroup wordt een veel voorkomende Russische naam gebruikt: Nebojša, P.

In het volgende deel wordt u verzocht een nieuwsbericht over een geweldsmisdrijf uit de Telegraaf van 24 juni 2013 te lezen. U wordt verzocht om zo goed mogelijk het perspectief van de dader in te nemen en om u zo goed mogelijk in deze dader in te leven. Probeer u voor te stellen dat u deze dader bent. Probeer aandacht te besteden aan de gedachten en gevoelens die u heeft tijdens het lezen van dit bericht. Na het lezen van dit nieuwsbericht wordt u gevraagd om ten minste twee gedachten en/of gevoelens op te schrijven. Vervolgens zullen er nog andere vragen worden gesteld met betrekking tot het nieuwsbericht. Nogmaals, er zijn geen goede of foute antwoorden, het gaat om uw persoonlijke mening.

Appendix F: fragment

25-jarige Russische man bekent misdrijf

Terwijl een krantenbezorger op een vroege morgen door een passage van het winkelcentrum liep, betrapte hij een inbreker. Deze inbreker, Nebojša, P. genaamd zei naar eigen zeggen zo geschrokken te zijn, dat hij zonder aarzeling met zijn inbraakgereedschap, een koevoet, direct twee maal insloeg op de krantenbezorger. De 25-jarige Nebojša stond gister voor de rechter. De verdachte geeft de aanklacht toe, op het moment dat de krantenbezorger voorbij kwam, probeerde hij met een koevoet de deur van de winkel open te breken. De Nederlandse krantenbezorger Thomas J. verklaarde echter een ander verhaal. Hij stelde dat de inbreker erg onhandig te werk ging en het nogal klungelig over kwam. Hij was het incident even blijven toeschouwen maar was vervolgens doorgelopen. De inbreker was echter achter hem aangerend en heeft hem koelbloedig met zijn koevoet hard geslagen op het hoofd. Thomas J. hield hier verwondingen aan over en heeft vier weken moeten revalideren.

Nebojša verklaart de betreffende ochtend in shock thuis te zijn gekomen, met grote angst dat de man die hij geslagen had misschien wel dood zou kunnen zijn. Hij werd tijdens de zitting meegenomen door zijn emoties en begon te huilen. De vraag of hij een ambulance voor het slachtoffer had gebeld ontkende hij en voegde hier aan toe: “Ik weet dat dat een

verschrikkelijke actie is”. Hij richtte zich tot het slachtoffer: "Ik weet dat het bekennen van dit misdrijf geen excuses is voor wat ik jou heb aangedaan". De krantenbezorger kijkt naar hem en knikt.

Appendix G: vragenlijst perspectief nemen

23. Welke gedachten had u wanneer u zich inleefde in Nebojša? Geef er minsten twee:

24. Welke gevoelens had u wanneer u wanneer u zich inleefde in Nebojša? Geef er minstens twee:

25. In welke mate heeft u geprobeerd zich voor te stellen wat Nebojša denkt, voelt en ervaart?

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

26. In welke mate heeft u geprobeerd zich voor te stellen wat u zelf zou denken, voelen en ervaren als u Nebojša zou zijn?

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

27. In welke mate heeft u geprobeerd objectief te blijven en emotionele afstand te bewaren tegenover Nebojša?

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

28. In hoeverre heeft u geprobeerd het perspectief te nemen van Nebojša?

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

29. In hoeverre is het u gelukt om het perspectief te nemen van Kaczyńska?

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

30. In hoeverre was u in staat om het perspectief te nemen van Nebojša?

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

31. In welke mate heeft u tegenstand ervaren wanneer u zich probeerde in te leven in Nebojša?

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

32. Ik vind dat Nebojša het niet waard is om me in te leven.

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

33. Ik vond het moeilijk om de menselijke kant van Nebojša te zien.

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

34. Ik was bang dat wanneer ik me teveel zou inleven in Nebojša, ik teveel empathie voor hem zou voelen.

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

35. Ik wilde me niet in Nebojša inleven, omdat ik op geen enkel mogelijke manier empathie voor hem zou willen voelen.

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

36. Ik wilde me niet in Nebojša inleven, omdat ik het wil vermijden dat ik zijn daad goed zou rekenen.

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

Appendix H: vragenlijst inschatting dader

Het volgende deel van de vragenlijst gaat over uw persoonlijke mening over Nebojša. Omdat het hier uw persoonlijke mening betreft zijn er geen goede of foute antwoorden.

37. In hoeverre zou u Nebojša's uitspraken omschrijven als geloofwaardig?

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

38. In hoeverre zou u Nebojša's uitspraken omschrijven als oprecht?

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

39. In hoeverre zou u Nebojša's uitspraken omschrijven als eerlijk?

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

40. In hoeverre denkt u dat Nebojša deze misdaad op voorhand gepland had?

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

41. In hoeverre denkt u dat Nebojša zijn crimineel gedrag in de toekomst probeert te voorkomen?

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

42. In hoeverre vindt u dat Nebojša een goed mens is?

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

43. Hoe waarschijnlijk acht u het dat Nebojša nog een keer delinquent gedrag vertoond?

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

44. Hoe waarschijnlijk acht u het dat Nebojša zijn gedrag in de toekomst zal veranderen?

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

45. Hoe waarschijnlijk acht u het dat Nebojša nog een keer geweld zou gebruiken?

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

46. Hoe waarschijnlijk acht u het dat Nebojša zijn daad betreurt?

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

Appendix I: vragenlijst beoordeling dader

Nu volgen er enkele woordparen waarin u uw mening over Nebojša aangeven kunt:

47. Koud ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Warm

48. Negatief	☐	☐	☐	☐	☐	Positief
49. Vijandig	☐	☐	☐	☐	☐	Vriendelijk
50. Achterdochtig	☐	☐	☐	☐	☐	Betrouwbaar
51. Verachtend	☐	☐	☐	☐	☐	Respectvol
52. Walging	☐	☐	☐	☐	☐	Bewondering

Appendix J: vragenlijst sociale nabijheid

In het volgende gaat het erom hoe u tegenover Nebojša kan staan, wat betreft zijn sociale leven. Geef in elke vraag aan in welke mate u het eens bent met de stelling:

53. Ik kan me voorstellen, dat ik een dader zoals Nebojša zou trouwen, en dat hij een belangrijk deel van mijn familie wordt:

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

54. Een dader zoals Nebojša kan een goede vriend van mij worden, op de manier zoals mijn vrienden zonder crimineel verleden zijn:

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

55. Ik vind het een groot probleem, als een dader zoals Nebojša in mijn directe omgeving zou wonen:

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

56. Ik kan me voorstellen dat ik op mijn werk met een dader als Nebojša, zou samenwerken:

Helemaal niet ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ helemaal wel

Appendix K: Aanmeldformulier Exodus:

Exodus biedt opvang en ondersteuning aan ex-gedetineerden en gedetineerden in de laatste fase van hun straf die gemotiveerd zijn uit de criminaliteit te stappen.

Deze (ex-) gedetineerden kunnen terecht in één van de elf Exodushuizen verspreid in het land of bij een maatje uit het Exodus vrijwilligersnetwerk. Naast de hulp van vrijwilligers buiten de gevangenis, biedt het Exodus vrijwilligersnetwerk hulp aan familieleden van (ex-)gedetineerden. Het Ouders, Kinderen en Detentie (OKD) project maakt het mogelijk voor gedetineerde ouders en hun kind (eren) elkaar maandelijks te ontmoeten in een kindvriendelijke ruimte in de bajes en zo te werken aan een goed contact.

Help mee! Geef gemotiveerde gedetineerden en mensen met een detentieverleden een nieuwe kans. Help mee de samenleving menselijker en veiliger te maken. Steun het werk van Exodus!

Dat kan op veel verschillende manieren. Onderstaand kunt u uw keuze maken:

- éénmalige donatie
- maandelijks donatie
- Ik wil graag een brochure ontvangen over de verschillende werkgelegenheden als vrijwilliger bij Exodus
- Ik wil me graag direct opgeven als vrijwilliger
- Ik wil geen donatie geven en ik heb ook geen informatie over het vrijwilligerswerk bij Exodus. De reden hiervoor is:.....

Wanneer u een keuze heeft gemaakt om wel betrokken te worden bij Exodus, kunt u hieronder uw telefoonnummer invullen. Deze informatie wordt verder behandeld door een werknemer van Exodus. De onderzoeker zal om anonimiteitsredenen niks met uw telefoonnummer doen, zodat er geen verband kan worden gelegd met de ingevulde vragenlijst.

Telefoonnummer:

Bedankt! - Exodus

Appendix L: vragenlijst sociaal wenselijk antwoorden

De volgende vragen hebben betrekking op uzelf, ze kunnen beantwoord worden met ja of nee.

57. Als u zegt iets te zullen doen, houdt u zich dan altijd aan uw belofte, ook als het u slecht uitkomt?

- ☐ Ja ☐ Nee

58. Bent u ooit zo hebberig geweest dat u zich meer toeëigende dan u toekwam?

- ☐ Ja ☐ Nee

59. Hebt u weleens iemand iets verweten terwijl u zelf de schuldige was?

- ☐ Ja ☐ Nee

60. Zijn *al* uw gewoonten goed en wenselijk?

- ☐ Ja ☐ Nee

61. Heeft u ooit iets weggenomen van een ander, al was het maar een kleinigheid?

- ☐ Ja ☐ Nee

62. Heeft u ooit iets van iemand anders verloren of stukgemaakt?

- ☐ Ja ☐ Nee

63. Heeft u weleens iets slechts of gemeens verteld over een ander?

- ☐ Ja ☐ Nee

64. Was u als kind weleens brutaal tegen uw ouders?

- ☐ Ja ☐ Nee

65. Heeft u weleens vals gespeeld?

- ☐ Ja ☐ Nee

66. Heeft u ooit misbruik van iemand gemaakt?

- ☐ Ja ☐ Nee

67. Zijn uw daden altijd in overeenstemming met uw woorden?

- ☐ Ja ☐ Nee

68. Stelt u soms dingen uit tot morgen, terwijl u dat vandaag eigenlijk zou moeten doen?

- ☐ Ja ☐ Nee

Appendix M: vragen over de participant

Hieronder volgen er nog enkele vragen meer over u persoonlijk:

69. Geslacht:

- ☐ Man
- ☐ Vrouw

70. Leeftijd:

71. Nationaliteit:

- ☐ Nederlands

☐ Anders, namelijk:

72. Heeft één van uw ouders, of beide ouders een andere nationaliteit dan Nederlands?

- ☐ Nee

☐ Ja, namelijk:

73. Wat is uw hoogst genoten opleiding die u heeft afgerond?

- ☐ Speciaal onderwijs

- Basisschool
- VMBO
- HAVO
- VWO/Gymnasium
- MBO
- HBO
- WO
- Anders, namelijk:

74. Kent u iemand, die een slachtoffer van een misdrijf is?

- Ja
- Nee

Zo ja, kunt u een korte beschrijving van de misdaad geven?

75. Bent u ooit slachtoffer van een misdaad geworden?

- Ja
- Nee

Zo ja, kunt u een korte beschrijving van de misdaad geven?

76. Kent u iemand die ooit een misdaad heeft gepleegd, ook als hij of zij hiervoor niet is veroordeeld?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Zo ja, kunt u een korte beschrijving van de misdaad geven?

77. Heeft u zelf ooit een misdaad begaan, ook als u hiervoor niet veroordeeld bent?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Zo ja, kunt u een korte beschrijving van de misdaad geven?

78. In hoeverre heeft u deze vragenlijst gewetensvol ingevuld?

Helemaal niet ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ helemaal wel

Appendix N: Debriefing

Het voorgaande aanmeldformulier van Exodus was fictief en het is bedoeld om te onderzoeken of er een daadwerkelijk verband bestaat tussen 'zeggen' en 'doen'. Het onderwerp van dit onderzoek is namelijk of mensen die zeggen perspectief te nemen van de dader, ook daadwerkelijk meer perspectief nemen en hierbij bereid zijn om meer hulp te bieden aan een

dader. Het aanmeldformulier is dus niet echt en mocht u hebben aangegeven een donatie te doen of een brochure te willen ontvangen, dan gebeurt dit niet daadwerkelijk. Wel kunt u op exodus.nl informatie vinden over het vrijwilligerswerk of het geven van een donatie.

Om genoeg bruikbare participanten voor dit onderzoek te werven wil ik u vragen om geheim te houden wat u in dit onderzoek heeft moeten invullen, en met name het aanmeldingsformulier van Exodus. Wanneer participanten van te voren weten dat er een aanmeldingsformulier komt van Exodus, kan dit de resultaten beïnvloeden.

Mocht u nog vragen hebben met betrekking tot dit onderzoek, dan kunt u deze mailen naar s.e.last@student.utwente.nl.

Bedankt voor uw deelname!

Appendix O: Correlatie analyses

	N	M	SD	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.bewustzijn (manipulatiecheck)	70	1,52	0,50	-	-,27*	-,09	-,02	,04	-,17	,03	-,09	-,06
2.identiteit Nederland	75	4,47	0,67		-	,01	-,10	,18	-,04	-,05	,20	,09
3.sociaal wenselijk antwoorden	73	1,42	0,22			-	-,07	,12	,13	-,07	-,12	,08
4.mate van perspectief nemen	67	4,40	1,24				-	-,49**	-,37**	,39**	,01	-,00
5.weerstand tegen perspectief nemen	65	4,04	1,40					-	,57**	-,07	-,19	-,04
6.angst voor perspectief nemen	67	3,04	1,52						-	-,12	,04	,01
7.objectief blijven tegenover perspectief nemen	70	4,13	1,62							-	-,13	-,01
8.hulp bieden	68	1,75	0,44								-	
9.groepslidmaatschap dader	81	1,56	0,50	-,06	,09	,02	-,00	-,04	,01	-,01	-,05	-
10.waarheidscontrole	81	1,41	0,49	,16	-,12	,11	-,09	-,14	-,23	,15	,09	-,17

Noot: *p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001